

toszokat. Birtalan tehát úgy teremti meg saját mítoszát, hogy egyúttal nekünk ajándékozza azt, ami ezáltal sajátunkká válik. Az ajándékozás mozzanatát erősíti a korábban már tárgyalt kötet cím:

Csak kékre lépj – szerető-féltő gonddal súgott jó tanács ez.

MARIK ÁLMOS

(*Hungarovox Kiadó, Budapest, 2008, 112 oldal, 1500 Ft*)

Kultúra

GERGELY ÁGNES: *Tigrisláz* Tíz óra a magyar versfordításról

A versolvasás (már annak, aki olvas még verset) személyes ügy. Talán ezért van az, hogy a „professzionális” olvasatok, legyenek bár teoretikusan mégoly felkészültek és naprakészek, gyakran mintha eltávolítanák az olvasót a szövegtől. S ezért lehet egy-egy személyesebb hangvételű megközelítésnek nagyobb esélye arra, hogy közelebb hozzon az emberhez egy verset (sőt: *a* verset). Egy olyan megközelítésnek, amelynek minden sorából süt szerzőjének személyes érintettsége a téma iránt.

Ilyen Gergely Ágnes *Tigrisláz* című kötete is. S nem csupán azért, mert a szerző maga is kiváló műfordító, minél fogva az olvasó hajlamos elhinni neki, hogy tudja, miről beszél. A *Tigrisláz* ugyanis elsősorban nem a műfordításról szól. Szól persze arról is, de nem a műfordí-

tásról mint mesterségről, vagyis nem arról, ami ebben a tevékenységben megtanítható és megtanulható, ami elméletben átadható és elsajátítható. Gergely Ágnes könyve ott kezdődik, ahol a műfordítás „technikai” része véget ér, s ahol már az alkotás a főszerep. A könyv tehát leginkább magáról a költészetéről szól, ehhez az angolszász líra néhány klasszikusát, illetve magyar fordítóikat véve alapul.

Ez persze nem jelenti azt, hogy ne esne benne szó a fordítás számos gyakorlati kérdéséről, a ritmus- és rímválasztásról, a megfelelő szavak megtalálásáról, az idegen nyelv és a magyar közötti különbségek áthidalásáról. Ezek a kérdések azonban mindig konkrét versek (és fordításai) kontextusában jelentkeznek. Az egyetlen általános, elvi jó tanács a könyvben Kosztolányi maximája: a fordító mindig „adja vissza” a versnek, ha valahol valamit megspórolni kényszerül (például ha „egy »érzékeny-buja« rímet el kell ejteni a »gondolat tömör egysze-

rűsége» kedviért”). De ezt leszámítva Gergely Ágnes nem *általában* a fordítás érdeklí, hanem az, hogyan fordítja Blake *Tigrisét* Kosztolányi és Szabó Lőrinc, Keats görög vázához írott ódáját Tóth Árpád, Yeats Bizánc-verseit Jékely Zoltán vagy Swinburne szecessziós darabját Babits Mihály.

Ennek oka pedig nem pusztán gyakorlati megfontolásokban rejlik, hanem abban, hogy a könyv alapkérdése voltaképpen nem az, mi tesz jóvá egy fordítást. Sokkal inkább az, mi tesz nagygyá egy költeményt – mi teszi izgalmassá, kifürkészhetővé, mi indítja akár évszázadok távlatából olvasóját az értelmezésére. Gergely Ágnes érdeklődésének ezen

iránya az általa fordított versekhez érve válik egészen nyilvánvalóvá, hiszen a saját tapasztalat okán itt kínálkozna a legegységesebb lehetőség a műfordítás gyakorlati(as) kérdéseinek tárgyalására. A Ted Hughes és Sylvia Plath egy-egy versével foglalkozó fejezetek azonban jóval nagyobb figyelmet fordítanak az angol-amerikai költőházaspár különös sorsára, mint a technikai részletekre. Ezek a fejezetek nem a fordítás, hanem a megértés folyamatát „dramatizálják”, az „idegen vers megközelítését”,

ahogy a kötetbe beemelt székfoglaló előadás címe fogalmaz. Nem a fordító áll középpontban, hanem az értő és érzékeny olvasó, az ő találkozására, sőt küzdelmére a szöveggel – miként azt Sylvia Plath felkavaró verse, a *Daddy (Apu)* esetében is láthatjuk.

A jó fordítás tehát azért (is) érdekes, mert rávilágít arra, mitől izgalmas az eredeti költemény; a fordító óhatatlanul állást kell foglaljon ebben a kérdésben. A fordításról való beszéd pedig azért (is) érdekes, mert felszínre hozza ezeket az állásfoglalásokat, újabb rétegeket adva ezzel az adott költemény értelmezéséhez. Ennek köszönhető, hogy számos egyéb apró finomság mellett a *Tigrisláz* egyik legnagyobb erénye az, hogy kedvet csinál a versolvasáshoz: nem titkokat leplez le, hanem megmutatja, milyen titkok rejlenek ott, ahol elsőre nem is gyanítanánk. Az egyetlen kifogásunk talán az lehet, hogy a „tíz óra” igen gyorsan elrepül, magyarán a könyv rövid. Az ember szívesen olvasna további költeményekről; jó volna beiratkozni még egy szemeszterre.

PÁPAY GYÖRGY

(*Európa Könyvkiadó, Budapest, 2008, 242 oldal, 2300 Ft*)

